

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Съвременните модели на здравни системи са изправени пред редица предизвикателства, свързани с демографските тенденции на застаряване на населението, увеличаване на хроничните заболявания и потреблението на здравни продукти – медицински услуги, лекарства, импланти, медицински консумативи и др.

Темпът на нарастване на разходите за здравеопазване е значително по-висок от ръста на brutния вътрешен продукт в повечето страни и икономики. Следователно здравните разходи ежегодно увеличават размера си и като стойност, и като относителен дял. Това поставя на изпитание дори развитите икономически страни, които също се затрудняват да финансират здравните си системи.

Съвременните здравни реформи трябва да решават редица стратегически въпроси, които изискват спешни политически и мениджърски решения в няколко направления – цялостни регулаторни промени, финансиране, основано на стимули и постигнати цели в качеството, лекарствена и реимбурсна политика, комуникация с пациентите, електронни здравни досиета, квалификация и управление на здравните екипи. Здравните политики и реформи също така трябва комплексно да съчетават и съобразяват ефектите от предприетите мерки в областта на превенцията, скрининга, диагностичните методи, лечението и рехабилитацията.

Развитието и оптимизацията на съвременните здравни системи, независимо от конкретните модели на управление и финансиране, се налага от наличието на няколко основни проблема:

- високи разходи за медицински услуги и лекарствени продукти
- нарастващ дефицит и опасност от финансова несъстоятелност на здравните фондове
- неудовлетворително качество на предоставените здравни услуги.

Високите разходи за медицински услуги и лекарствени продукти се увеличават, обусловени от следните фактори:

- технологичен прогрес
- патентни защиты
- нарастваща заболяемост и нови патогени
- наличие на финансиращи институции, които не могат да ограничат разходите
 - финансови стимули на технологични компании, клиницисти и др.
 - стремеж към избягване на съдебни процеси срещу лекари и здравни заведения
 - конкуренция между доставчиците на здравни услуги
 - повишено търсене в резултат на по-добрата информираност на населението
 - икономически растеж и повишена заетост.

Актуалната обективна ситуация предизвиква силен натиск от страна на финансиращите институции за подобряване на ефективността на здравеопазването и съкращаване на бързорастящите разходи, основно за болнична медицинска помощ и лекарствени продукти. Политиците, които се налага да вземат тези решения, не разполагат с нужните познания, за да преценят ефективността на дадена здравна технология (медицинска услуга или медикамент) например спрямо съществуващия “златен стандарт”. Всички тези обстоятелства поставят икономиката на здравеопазването в позиция да анализира оптималните здравни технологии и лекарствени терапии, техните преимущества пред съществуващите алтернативи и да подпомага решенията за реимбурсиране на най-ефективните здравни продукти и услуги.

Оценката на здравните технологии, или оценка на ефикасността (в много случаи двата термина се използват като синоними), по принцип трябва да отговори на два основни въпроса – първо, оправдано ли е извършването точно на тази здравна процедура, услуга или терапия в сравнение с другите алтернативи, които могат да бъдат реализирани със същите ресурси, и второ, убедени ли са здравните политици и мениджъри, че здравните ресурси трябва да бъдат изразходвани точно по този начин, а не по някакъв друг.

Оценката на здравните технологии е редно да проучва и предоставя оценки за процедури и медикаменти, които са в различен етап от тяхното развитие и разпространение:

- Бъдеще: на концептуално ниво, в най-ранните стадии на развитие
- Експериментален етап: в процеса на проучване в лабораторни условия
- Изследователски етап: в хода на клинични проучвания
- Установени практики: оценка на технологии, които се считат за “златен стандарт” и са широко разпространени
- Изоставени и забравени технологии: заместени от следващо поколение технологии или такива, които са доказали своята неефективност или вреда.

Оценката на здравните технологии включва не само икономическа оценка, но и три други оценки, всяка от които отговаря на различен въпрос: оценка на ефикасността (дали здравната процедура, услуга или терапия би носила повече ползи, отколкото вреди на пациентите, които напълно се придържат към съответните предписания или лечение), оценка на ефективността (дали здравната процедура, услуга или терапия се възприема от пациентите, на които е предложена) и оценка на достъпността (дали здравната процедура, услуга или терапия е достъпна за всички пациенти, които имат нужда от нея). В сферата на оценката на здравните технологии, ефикасност може да се дефинира и като ползата, която технологията носи в идеалните условия на рандомизираните клинични проучвания, а ефективността е ползата, която съответната технология предоставя в реалния живот. Следователно оценката на здравните технологии представлява комплексна здравно-икономическа оценка на ефективност, ефикасност, достъпност и икономически показатели на здравните продукти и услуги.

В съвремие на непрекъснато увеличаващи се здравни разходи, тези, които планират, предоставят, получават или плащат за здравни услуги и продукти, се сблъскват с все по-проблемни въпроси, влияещи се в най-голяма степен от преценката за сравнителните предимства или стойността на алтернативните варианти за действие.

Настоящият учебник се занимава със стратегиите и тактиките, чрез които тази преценка на сравнителните предимства

може да бъде потвърдена и интерпретирана – по същество това представлява оценката на здравните технологии.

Учебникът по оценка на здравните технологии е предназначен за студенти по фармация и медицина. Може да бъде полезен в ежедневноста трудова дейност на лекари, фармацевти, икономисти, болнични мениджъри и други служители, работещи в сферата на здравеопазването и администрацията на Министерството на здравеопазването, Изпълнителната агенция по лекарствата и Националната здравноосигурителна каса.

От авторите